

Група храбри русенски жени дадоха шанс на политиците

Протестите срещу хлорните атаки преди 20 години - повод за гордост и за размисъл

Нели ПИГУЛЕВА

Имало едно време... Имало едно време един град, един хора и едно недоволство, което в някакъв момент преляло чашата на търпението и се изляло в протест.

Това се случило преди двадесет години, през септември 1987 година, когато русенски майки решили, че не желаят повече да мълчат, когато безгрижна трансгранична икономика и родна цинична политика тровят децата им. Отказващи да бъдат превърнати в мълчаливи свидетели и безволни участници на поболяването на децата им и разгневени до предел от безочиято на централната и местната партийна власт, група храбри русенски жени поведоха свои съмишленички на площада, за да кажат ясно, че това, което се върши, е престъпно безобразие. Майки с колички и майки с деца запълниха пространството пред Партийния дом, от който можеше да се очаква всичко друго, но не и разбиране - там, зад дебелите стъкла, отдавна бяха приели като своя втора същност делението на свещени крави и плещи.

Какво са си мислели

тогавашните Баби Тонки и какво си мислят днес, две десетилетия след първата проява на граждански протест? По тази тема, а и по другата - за разочароването на много от същите тези храбри жени, са изписани ако не тонове, то поне килограми полиграфическо мастило. И още килограми мастило изписаха онези, които по време на протестите се спотайваха покрай обезумелите от безизходицата майки - сума мѝже, които наблюдаваха какво точно се случва, с ясното съзнание, че тази информация може да им потрябва: къде за поредния донос, къде после за полезно дисидентско CV /в Русия перестройката беше набрала темпове, ясно беше, че ще задуха и в нашия двор/.

Погледнато "на едро", протестите на русенските майки срещу хлорното обгазяване измиха очите на българските демократични промени. Нека си помислим как щяха да се развият нещата, ако... Ако не бяха протестите, нямаше през март 1988-а да се активират столичните интелектуалци и да създадат Комитета за защита на Русе, щеше да се забави "Екогласност",

С кърпа на устата беше единственият начин да вървиш по улиците, потънали в хлорна мъгла.

Снимки: Архив

Великото народно събрание щеше да остане без един кош активисти, нямаше Русе да служи за пример, за прецедент, а понякога и за оправдание. Казвам го без ирония и без да омаловажавам това, което се случи в Русе преди двадесет години. Напротив. Градът има всички поводи за гордост, но не по-малко поводи има и за размисъл по не една и две теми. Като например темата за историческата

цикличност. През 1887 година в Русе избухва т.нар. Февруарски бунт или Военен бунт, познат на мнозина от учебниците като Бунта на русофилите. Събитието само по себе си е идентификационно за новата история на възродената българска държавност и е израз на тревогата на младите български офицери от политиката на управляващите. Сто години по-късно русенските жени бият тревога, притеснени от пагубната българска политика по отношение на живота на един град/тогава - четвъртия по големина/.

На онзи Февруарски бунт от 1887-а е издигнат паметник.

На бунта на русенските майки, който даде началото на промените и роди гражданското общество, паметник няма. Защо?

Мнозина /не всички, разбира се/ се реализираха в политиката именно след трамплина на русенския протест. Русе индиректно им даде този шанс. Върнаха ли "жестата" те на града или в духа на съвременната традиция си спомняха за онова зловещо с неизвестността си за русен-

ските майки начало самото от избори на избори?

Призна ли някой от предишните власти вина? Или всички вкупом предпочетоха анонимната удобност на чудната формулировка на изтеклата давност?

Обновената, демократична държава погрижи ли се за стотиците деца, които вдишваха хлор/да не забравяме - бойно отворно вещество по време на Първата световна война!/, докато им връз-

ваха пионерските и чадарските връзки, а след това родителите им панически търсеха санаториуми за малки астматици?

Ама за какво си говорим! Та този факт - на десетилетното обгазяване на Русе от "Верахим" и протестите - дори не е загатнат в учебниците по история. При все че именно той и формално, и реално отвори вратата на новите политики, нахлули в държавата и клонирали партии и неправителствени организации...

Бивши министри и политически лидери написаха мемоари, като не пропускат да се сетят, че са тръгнали от софийската проекция на филма за Русе, където според спомените на президента Жельо Желев само за една нощ 400 интелектуалци са се записали за членове на Комитета за защита на Русе. Но уникалното явление - смелостта на онези русенки, които не са били сигурни дали вечерта ще се приберат по домовете си или ще нощуват в ареста - все още чака своя Тацит.

Дано да го дочака! Защото късата памет, макар и да е удобна, не е полезна.

Майки с бебешки колички предвождаха шествието на русенци, които вече не искаха да мълчат за зловещия геноцид.

Не забравихме ли твърде бързо...

...Стотиците бебета и деца-астматици, които се лекуваха в болницата при отворени прозорци - за да влизал чист въздух?

...Дивния медицински термин "РУСЕНСКИ БЯЛ ДРОБ"?

...Листовките с указания как да се диша през влажна кърпичка и на прозорците да се закачат мокри чаршафи?

...Забраната на други градове в България да приемат русенци и да

им дават жителство? ...Масовото преселване на отчаяни родители в махалите на Еленския балкан?

...Пренасянето на оскъдна покъщнина на млади семейства с малки деца в "Странджа-Сакар - република на младостта"?

...Размахания пръст на члена на Политбюро Гриша Филипов и скръцация му глас, от който се снисаваха местните партийни